

Rel FvD: accountant komt als winnaar uit de bus

Geen pikante foto aan de rand van een zwembad, maar beschuldigingen van zwendel aan het adres van de ex-penningmeester zorgde deze zomer voor commotie rond Forum voor Democratie (FvD). Er zou sprake zijn van een rammelend kasboek en dubieuze transacties, aldus de partijleiding. Onzin, repliceerde Henk Otten, er waren hoogstens wat dubbeltjes en kwartjes zoek. Ook de accountant speelde een opvallende bijrol in deze politieke zomersoap.

Jan-Willem Wits

De opening van het hanengevecht vond plaats op 24 juli 2019, toen het partijbestuur bekendmaakte het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) te hebben geïnformeerd over een "vermoedelijke poging tot fraude met overheidssubsidie". "De externe accountant heeft geconstateerd dat er geen deugdelijke administratie is gevoerd in 2018 en dat er geen verantwoording is afgelegd over aanzienlijke contante betalingen van leden en andere supporters van FVD", aldus de verklaring.

Reactie accountant

Diverse media, waaronder de NRC, benaderden de accountant. De woordvoerder van het desbetreffende accountantskantoor bleek zich desgevraagd niet in de verklaring te herkennen. De externe accountant "heeft niet geconstateerd 'dat er geen deugdelijke administratie is gevoerd' over het jaar 2018, zoals de partij beweerde. De accountant laat weten dat de jaarrekening is goedgekeurd en dat het totaalbeeld 'correct is'", zo meldde de krant.

Ook benadrukte het accountantskantoor dat zij niet betrokken was geweest bij het interne onderzoek naar mogelijke subsidiefraude en dat oordeel aan de partij te laten. Het ministerie van BZK zei eveneens geen indicatie te hebben van eventuele fraude. Otten zelf reageerde met een twittertirade en zei bij Nieuwsuur dat er helemaal niets aan de hand was met de partijkas. Het zou gaan om een ordinaire machtsstrijd binnen de partij, waarbij Baudet en deze zijnen niet aarzelden om het mes te steken in de rug van de medeoprichter van Forum.

'Met de publieke reacties van de accountant en het ministerie kon Otten het voordeel van de twijfel oogsten.'

Met de publieke reacties van de accountant en het ministerie kon Otten het voordeel van de twijfel oogsten. Waar accountants normaliter meteen het luik dichttrekken als vragen over klanten worden gesteld, had deze accountant kennelijk geen zin om als klokkenluider te worden gebruikt. Dan heb je wel lef, zeker in een dossier waarin betrokkenen aan alle kanten spinnen, framen en met open en verborgen agenda's hun eigen werkelijkheid proberen te slijten.

Oordeel met beperking

De partijsoap kreeg een dag erna een nieuwe wending, toen het partijbestuur de jaarrekening, de controleverklaring en een intern onderzoeksrapport publiceerde. Daaruit bleek dat de accountant minder kritiekloos was geweest dan de publicatie in de NRC suggereerde.

Otten wil eigen partij oprichten

De onderlinge strijd binnen Forum voor Democratie beheerst al weken de media. Dit artikel is vooral bedoeld om de rol van de betrokken accountant nader te duiden. FvD-senator en mede-oprichter Henk Otten heeft inmiddels besloten de partij definitief de rug toe te keren. Otten wil als senator met een eigen partij verder gaan in de Eerste Kamer. Enkele andere FvD-senatoren stappen mogelijk over naar zijn partij.

De accountant komt tot een 'oordeel met beperking': "De vereniging heeft diverse kosten gemaakt in 2018 waarvan een deugdelijke onderbouwing middels facturen of kasbonnen ontbreekt. Daarmee is niet vast te stellen of deze kosten rechtmatig zijn besteed door de Vereniging Forum voor Democratie. Het niet kunnen vaststellen van deze rechtmatige besteding kan mogelijke gevolgen hebben voor de hoogte van de subsidie uit hoofde van de Wet Financiering Politieke

Partijen. Tevens is geconstateerd dat er geen deugdelijke kasadministratie in 2018 heeft plaatsgevonden. Hiervoor geldt dat daardoor zowel ontvangsten als kosten niet zijn verantwoord in de staat van baten en lasten over 2018."

Wanneer deze verklaring naar buiten was gekomen zonder het moddergevecht tussen de Forumleden, was dit kritische oordeel van de accountant ongetwijfeld aanleiding geweest voor de nodige aandacht in de media. Tenminste had Forum zich moeten voorbereiden op kritische vragen over de financiële gang van zaken en met een antwoord moeten komen wat ze eraan gingen doen om ervoor te zorgen dat de geconstateerde gebreken zouden worden hersteld. Forum zou dan waarschijnlijk voor enige relativering hebben gekozen en benadrukt hebben dat ondanks de verklaring met beperking de accountant over het geheel genomen dik tevreden was.

Mokerslag

Het tikje op de vingers dat de accountant geeft, wordt in het interne rapport niettemin juist maximaal uitvergroot, om de voormalige penningmeester een mokerslag te verkopen. Maar liefst vier keer wordt vermeld dat de externe accountant "geen goedkeurende verklaring" wilde geven, wat volgens de auteurs "schadelijk" was voor de partij. Opmerkelijk genoeg werd de begeleidende tekst op de website later wat genuanceerd met de opmerking dat het ging om een 'goedkeuring met beperking', al wordt daarbij meteen gesteld dat dit "zeer uitzonderlijk" is en slechts voor drie procent van de controleverklaringen geldt. Mogelijk op aandringen van de accountant die bezwaar maakte tegen de wijze waarop in het interne rapport met zijn verklaring aan de haal werd gegaan.

Volgens het interne rapport zou de externe accountant rond een andere kwestie zelfs hebben gedreigd om helemaal geen controleverklaring af te geven. Het betreft hier werkzaamheden van Robert Baljeu, vaak gezien als een vertrouweling van Otten, die Otten (deels) wilde doorbelasten aan de internationale tak van FvD. Omdat Forum voor deze internationale werkzaamheden (deels) subsidie krijgt, zou de partij via deze route zo'n dertigduizend euro kunnen terugkrijgen. Otten stelt dat ook in 2017 deze kostenallocatie is gevolgd en de externe accountant daar net als in 2018 prima mee kon leven.

Baudet c.s. meenden evenwel dat hier sprake was van een poging tot fraude, waar de accountant volgens het interne rapport juist grote bezwaren tegen had. Alleen door ingrijpen van het partijbestuur is het tot een poging beperkt gebleven, aldus het partijbestuur. Het is alleen wel wat vreemd dat BZK (en de accountant) dan niet alsnog aan de bel trekken bij de in 2017 al gevolgde en volgens het bestuur nu frauduleuze route.

Voorraadkast bekijken

Bij de controle van de jaarrekening 2017 zou de accountant ook al kritisch zijn geweest op de kwaliteit van de AO/IC, meldt het interne rapport. In de managementletter van 13 juli 2018 zou de accountant hier uitgebreid bij hebben stilgestaan, inclusief veel suggesties voor verbeteringen. Maar deze brief zou door Otten niet met zijn collega-bestuurders zijn gedeeld (en kennelijk ook niet met de kascommissie). Ook zou er niets zijn gedaan aan de implementatie van de verbeterpunten. Pas op 23 april 2019 zou de managementletter in een ontmoeting tussen bestuur en accountant boven water zijn gekomen.

'Ook voor de accountant leuk om weer eens gewoon te gaan tellen.'

Door het ontbreken van een degelijke administratie zou er in de eerste maanden van 2018 geen zicht zijn geweest op de "duizenden euro's" aan contanten uit de verkoop van boeken en merchandise, die volgens het bestuur waarschijnlijk in de zak van Otten zouden zijn verdwenen. Het is misschien wat ouderwets, maar zou je niet even in de voorraadkast kunnen kijken en zien wat er nog over is aan boeken, T-shirts en andere partijsouvenirs? Of ontbreekt er eveneens een deugdelijke voorraadadministratie? Ook voor de accountant leuk om weer eens gewoon te gaan tellen. Het blijft nu giswerk hoeveel contact geld er dan zoek is, al zag de accountant kennelijk geen reden om te vermoeden dat het om een materieel bedrag ging waardoor er geen basis was voor welke controleverklaring dan ook.

Geen woord

Wat opvalt is dat in het bestuursverslag bij de jaarrekening 2018, die op 28 juni 2019 wordt afgetekend, met geen woord wordt gerept over de financiële administratie. Het bestuur, dat dan al twee maanden beschikt over de kennelijk kritische managementletter van de accountant bij de jaarrekening 2017 en is bijgepraat over het ontbreken van de implementatie van voorgestelde en noodzakelijke verbeteringen, zal gehoord hebben over de moeizame pogingen van de accountant om aanvullende controle informatie te verkrijgen én op de hoogte zijn dat de accountant een verklaring met beperkingen zal uitbrengen – iets wat volgens het interne rapport een zeer uitzonderlijke en schadelijke interventie is.

'Waarom ziet het bestuur in juni nog geen vuiltje aan de lucht en breekt een maand later de hel los?'

Hoe is het mogelijk dat het bestuur geen woord wijdt aan de enorme puinhoop die de voormalige penningmeester volgens het interne rapport heeft veroorzaakt en de bittere noodzaak om gezien de controleverklaring in 2019 hier

forse verbeterlagen te maken?

Waarom ziet het bestuur in juni nog geen vuiltje aan de lucht en breekt een maand later de hel los? Gezien de reputatieschade die de partij zelf al vermoedt als de controleverklaring met beperking naar buiten zou komen, bood het bestuursverslag bij uitstek de mogelijkheid om hierop te anticiperen met een ferm 'plan van aanpak' om herhaling te voorkomen.

Alles door elkaar

Het probleem met de interne rapportage is dat alles door elkaar heen loopt en rijp en groen niet gescheiden worden. De lezer krijgt daardoor geen grip op de chronologie der dingen:

de onderwerpen die de externe accountant bij de controle van 2017 in de management letter adresseerde en de daarbij vermelde verbeterpunten:

- de stand van zaken rond de implementatie van de verbeterpunten in 2018 (of het uitblijven ervan);
- de nieuwe feiten in begin 2018 die aanleiding gaven tot een controleverklaring met beperking;
- de ontwikkelingen in 2019 (die geen rol speelden bij de controle over 2018).

Het is natuurlijk onbegrijpelijk dat Forum na de eerste beschuldiging van april 2019 - dat Otten een 'greep in de kas' had gedaan - niet meteen een onafhankelijk forensisch onderzoek heeft uitbesteed aan een andere dan de controlerend accountant. Het interne rapport is met een gifpen geschreven, haalt feiten, verwijten en aantijgingen door elkaar, en werkt alleen toe naar de onvermijdelijke conclusie dat Otten een grote boef was. Er is geen ruimte geboden voor wederhoor.

'Wanneer dit rapport de basis zou vormen voor de beëindiging van een dienstverband, lijkt dat weinig kans van slagen te hebben gehad.'

Het voldoet op geen enkele wijze aan de vaktechnische eisen voor een persoonsgericht onderzoek dat hier op zijn plaats was geweest. Het lijkt ook geschreven door mensen zonder al te veel kennis van financiën en verslaggeving. De vileine toevoeging dat een onjuiste transactie terecht kwam bij "een minnares" van Otten illustreert dat het doel van het rapport geen waarheidsvinding was, maar het *kaltstellen* van een kritisch partijlid. Iedere pagina ademt Noord-Korea.

Omdat het rapport blijft steken in het vermoeden dat 'duizenden euro's' zijn verdwenen en de vermelding van gecorrigeerde onjuiste transacties en vermeende pogingen tot fraude, komt de vraag naar voren wat de oud-penningmeester nu precies te verwijten valt. Het is natuurlijk aan de partij zelf om hier een oordeel over te vellen. Maar wanneer dit rapport de basis zou vormen voor de beëindiging van een dienstverband, lijkt dat weinig kans van slagen te hebben gehad.

Het echte probleem

Het echte probleem zit niet in het optreden van een individueel lid, maar de cultuur en de governance van de partij als zodanig, en dan met name de mensen die samen de touwtjes in handen hadden en hebben, onder wie Otten zelf. Van een maatschappelijke vereniging zonder winst oogmerk is een lucratief verdienmodel gemaakt, zo blijkt uit alles wat er nu op tafel ligt. Bestuurders, adviseurs en andere betrokkenen kregen - ogenschijnlijk willekeurig - bedragen toegestopt voor hun inspanningen. De rol van opdrachtgever en opdrachtnemer liep voortdurend door elkaar en dat is een gegarandeerd recept voor ruzie, jaloezie en ellende.

'Van illegale praktijken hoeft helemaal geen sprake te zijn.'

Van illegale praktijken hoeft helemaal geen sprake te zijn. Het beeld domineert van een vriendenclub die met elkaar hard werken om een nieuwe en ook financieel succesvolle politieke organisatie op te zetten, waarbij iedereen aan de top wat wordt gegund. Die mix van politieke ambitie en financieel gewin heeft een giftige cocktail opgeleverd die nu is uitgeserveerd in een beker die Henk Otten gedwongen werd tot op de laatste druppel leeg te drinken.

Relatie met accountant

De partijleiding zal er alles aan doen om de rust zo snel mogelijk te herstellen. Er ligt voldoende huiswerk, onder meer in versterken van de AO/IC, de governance en helderheid rondom het beloningsbeleid en de uitbesteding van werkzaamheden aan partijgenoten. Ook de relatie met de accountant lijkt schade te hebben opgelopen. Met het eerste persbericht waarin de accountant naar voren werd geschoven als klokkenluider, maar ook de stelling dat de kostenallocatie naar de internationale tak door de accountant als frauduleus zou zijn afgewezen - terwijl hij deze in 2017 kennelijk goed te verdedigen vond en volgens Otten ook in 2018 ondersteunde - zal de vraag kunnen opkomen of er nog voldoende vertrouwen is om als partij en accountant samen verder te gaan.

Na al het publicitaire geweld van de afgelopen tijd is het voorstelbaar dat de accountant er weinig moeite mee zal hebben als Forum naar een nieuwe controleur op zoek gaat. Of misschien zelf tot de conclusie komt dat zijn onafhankelijkheid wordt bedreigd wanneer de opdrachtgever en anderen naar eigen believen standpunten van de accountant weergeven.

Door het moddergooien van Baudet, Otten en andere Forum-prominenten is er veel troebel water ontstaan over de financiële gang van zaken en de verwijten die de oud-penningmeester kunnen worden gemaakt. Het is merkwaardig dat de partij wel melding van een poging tot fraude maakte bij het ministerie van BZK, maar nu stelt dat het schrappen van het lidmaatschap van Otten voldoende straf is om verdere stappen achterwege te laten. De kans op objectieve waarheidsvinding door een externe forensisch accountant en/of het Openbaar Ministerie is daardoor tenietgedaan.

Baken van rust

Na alle forse beschuldigingen over financiële malversaties ontstaat daardoor toch het beeld dat de partij inmiddels geen behoefte meer heeft om alle feiten op tafel te krijgen. Wanneer er daadwerkelijke sprake is geweest van fraude kan dat niet simpelweg als een interne zaak worden weggeschoven, maar zou tenminste de accountant daarvan op de hoogte moeten worden gesteld.

Bij al het tumult is de accountant een baken van rust gebleven, die niet heeft geschroomd om in de media zijn eigen, onafhankelijke positie te markeren en journalisten te woord te staan voor nadere uitleg. Dat verdient een groot compliment en laat zien dat er wel degelijk alternatieven zijn voor 'geen commentaar', ook met inachtneming van je geheimhoudingsplicht. Het is bovendien een belangrijk signaal aan opdrachtgevers dat zij niet zomaar aan de haal kunnen gaan met de vermeende opvattingen van de externe accountant. In dit politieke melodrama dat alleen maar verliezers kent, is de accountant daarom als winnaar uit de bus gekomen.

Deel dit artikel

f in

Jan-Willem Wits is zelfstandig communicatieadviseur en werkt onder andere voor uiteenlopende opdrachtgevers in de accountancy.